

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

Linořez a linoryt v ilustraci

Aneta Javorská

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Ilustrace a grafika
Specializace Ilustrace grafika

Bakalářská práce

Linořez a linoryt v ilustraci

Ilustrace ke knize „*Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel*“

Aneta Javorská

Vedoucí práce: Doc. akad. mal. Mikoláš Axmann
Oddělení výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

podpis autor

OBSAH

1. MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE.....	1
2. TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY.....	2
3. CÍL PRÁCE.....	3
4. PROCES PŘÍPRAVY.....	4
5. PROCES TVORBY.....	6
6. TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA.....	7
7. POPIS DÍLA.....	8
8. PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	10
9. SILNÉ STRÁNKY.....	11
10. SLABÉ STRÁNKY.....	12
11. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	13
a) Knižní a periodická literatura	
12. RESUMÉ	14
13. SEZNAM PŘÍLOH	15

1. MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

V prvním ročníku vysoké školy jsem vytvořila ilustraci k přísloví „*Když se soudí husa, neměla by v porotě být liška*“. Na tom to úkolu jsme pracovali hromadně s naším ateliérem. Každý si zvolil jedno přísloví a k němu vytvořil ilustraci. Použili jsme techniku šablonového tisku. Ilustrace byly dvoustránkové a na druhé straně vpravo text a vlevo monogram. Každý jsme vytvořili myslím 13 listů a ty jsme si navzájem rozdali a sešili z nich knihu.

Další ilustrace už v linorytu jsme tvořila ve druhém ročníku k novele „*O myších a lidech*“ od Johna Steinbecka. Kdy jsem vyryla a vytiskla dvanáct ilustrací.

Ve třetím ročníku jako příprava k bakalářské práci jsem pracovala na autorské knize *Inspirace pro linorytce*. V tom to případě, jsem si vyryla matrici cca 12x12 cm a tu jsem tiskla různými technikami. Např. Irisový tisk, nebo tisk mikrotenovým sáčkem, atd. K tomu jsem nakreslila jednoduché ilustrace a doplnila krátkým textem nebo básní o dané technice.

Mé zkušenosti s linorytem také přišli až na vysoké škole. První linoryt jsem tvořila na téma portrét ve druhém semestru. A ve čtvrtém semestru na volné téma jsem vytvořila linoryt. Noční ulice v Plzni o velikosti formátu B1.

2. TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

S ilustrací jsem se setkala už jako dítě v dětských knihách. V té době by mě ještě nenapadlo, že to bude cíl mé kariéry. Když jsem začínala číst, vždy mě bavilo zjevování mých představ po tom co jsi něco přečtu. Už od dětství jsem si ráda kreslila kresby, které ilustrovali mé představy a pocity z knihy.

Ráda si svůj život představuji jako hlavní hrdinka románu. A hlavně proto dělám ilustraci ke knize. „*Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel*“ jsem si přečetla to léto před třetím ročníkem. Tedy když jsem se rozhodovala jaké téma si zvolím na bakalářskou práci. Tento román byl tak poutavý a zábavný, že jsem ho přečetla v mžiku a zaujal mě na tolik, že jsem se rozhodla udělat pro tuto knihu ilustrace neboli ilustrační materiál.

Výběr techniky linořez a linoryt nebylo prvoplánové. Nejprve jsem chtěla dělat kresby úhlem. Hlavně proto, že se mi s větším formátem lepe pracuje, ale po konzultaci s mým vedoucím bakalářské práce, jsem se rozhodla k tvorbě s linorytem. A také jelikož, grafiku studuji již třetím rokem na vysoké škole a chtěla jsem tak uzavřít jednu etapu svého života. Dále mi vyhovuje jeho praktičnost. Lze ho přenášet a pracovat na něm v pohodlí domova i v nepohodlí někde na cestách. Lze taky uplatnit opravy. Které jsem musela z mála využít.

Dalším z důvodů, že jsem si nakonec vybrala toto téma je, že mě osobně mrzí, že se v dnešní době neuplatňuje ilustrace v literatuře jako dříve. Většinou jen v dětské nebo vědecké literatuře, atd. Podle mě si i v dnešní době zvláště významné bestsellery zaslouží zvýšit hodnotu uměleckého díla o další umělecké dílo a to o ilustrace.

3. CÍL PRÁCE

Mým cílem bylo vytvořit ilustrační materiál ke knize „*Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel*“ od Jonase Jonassona vyobrazující a spojující snové vize do uzavřeného příběhu. Příběh jsme se snažila poskládat z motivů, které jsem si představovala při čtení knihy a ucelit je do srozumitelné a účelné formy. Od začátku mi šlo o celkovou atmosféru a pocit z ilustrací. Technika linorytu, kterou jsem si zvolila, přináší historický nádech a skvěle doprovází příběh. Usilovala jsem o to, aby z ilustrací bylo rozpoznatelné zda jde o den či noc a o emoční vyjádření drastického a však velice humorného příběhu. A to jsem docílila hlavně barevností. Cílem bylo také vytvořit i záhlaví, frontispis a iniciály a tím přispět celkovým ilustračním materiálem, který vytváří celkovou atmosféru knihy, ale nakonec jsem se rozhodla držet jen ilustrací a motivem na přebal knihy. Chtěla jsem vytvořit atmosféru příběhu, která by diváka upoutala a zaujala. Také jsem usilovala o vyvážení linky a plochy. Do předu jsem si rozmýšlela práci s formátem. Ilustrace jsou celostránkové a dvoustránkové. Jelikož nejde o ilustraci, ale o ilustrační materiál, kompozici jsem zpracovala na výšku i na šířku.

Vždy jsem chtěla zpracovat své literární představy, když jsem se o to pokoušela ve svém volném čase, nikdy jsem to nedokončila a zvolit si ilustrační téma k bakalářské práci pro mě byla výzva dojít k zdárnému konci.

4. PROCES PŘÍPRAVY

Vždy když si čtu knihu, tak si skoro živě představuji příběh a mám nutkání si vše kreslit a zapisovat to jak bych realizovala danou ilustraci. Když přišel čas rozhodování na tématu k bakalářské práci jednoznačně jsem si zvolila ilustraci. Jelikož ve svém volném čase ráda čtu měla jsem z čeho vybírat. Zvolila jsem si literaturu od Jonase Jonassona *„Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel“*.

Svou práci jsem začala rychlými skicami tužkou až k návrhům tvořených pomocí černé fixy a vodou ředěnou tuží. Můj prvotní plán bylo vytvořit linoryty pro tisk dvou barev a to černé vodící linky a šedé plochy a tím vytvořit atmosféru příběhu. Chtěla jsem, aby se zde odrážel režim světla. Aby z ilustrací bylo jisté zda jde o den či noc. A proto po pár prvním otisků jsem svůj plán pozměnila rozhodla jsem se pracovat s barevností. A to hlavně proto, abych pro danou ilustraci docílila barvy, tak aby to mělo smysl. A tím dodala ilustracím správnou atmosféru.

Důležitá pro mě byla celková atmosféra knihy, rytmus řazení ilustrací za sebou. Vytvořila jsem si malou maketu, na které jsem pozorovala schématické vyjádření pulzování světla. Formát jsem držela podle zadání a to v měřítku A4. S tím, že proto, že jsem se rozhodla pracovat s ilustračním materiálem a ne s ilustrací. Tvořila jsem kompozice na šířku i na výšku. Počítala jsem dopředu i s dvoustránkovými ilustracemi a s návrhem na obálku knihy. Dále na menších formátech s iniciálami a také se záhlavím, frontispisem a vinětou.

Do mého procesu příprav také bylo zajištění dostatku PVC a jeho zkouška tisku. Zda se dá s linem dobře pracovat a při tisku netvoří vzor, který bych neuvítala.

A rozhodování o technice využití lina, zda budu matici postupně odrývat nebo zda ji vytvořím pro jednu ilustraci dvě matrice. Nakonec jsem se rozhodla pro druhou možnost, protože mi umožňovala se vrátit nebo dělat různé opravy a změny.

5. PROCES TVORBY

Jako první jsem si ujasnila vzhled jednotlivých charakterů. Předkreslila jsem si své kresebné návrhy na PVC. Dala jsem s pozor na obrazové otočení, které vznikne při tisku. Hlavně u použití textu a portrétů. A pustila se do dlouhodobé práce s odrýváním materiálu a tvoření matric. Nejprve jsem odrývala ty matrice, které tvořili základní vodící linku. Pokaždé když jsem měla nějaký počet linorytu hotových, naválela jsem na ně barvu a otiskla je a otisk přetiskla na další PVC, abych tím získala vodící linky pro druhou barvu. A to tedy světlejší barvu, s kterou jsem pracovala v ploše. První černobílé otisky jsem kolorovala akvarelem a tuší. A rozhodovala se znovu o barevnost.

Proces tvorby byl celkem dlouhý. Jelikož jsem se rozhodla pro dvě barvy, musela jsem vyrýt jednou tolik matric. Dohromady jsem zpracovala 36 A4 PVC cca 22 300 centimetrů čtverečných. Po tom co mi ruka už málem odpadla přišel na řadu tisk. U všech matric jsem pak provedla frotáž křídou a znovu jsem uvažovala nad barevností a vytvořila jsi vzorník barev, který jsem měla v plánu namíchat.

Nakonec jsem se rozhodla ještě pro třetí barvu, kterou jsem využila jako podtisk. Uřízla jsem si ještě tři lina podle velikosti, kterou jsem potřebovala a naválela jsem na ní podkladovou barvu a natiskla jí na papír, na který jsem poté pokračovala tiskem dvou matric. Takže jsem většinu svým ilustrací tiskla třemi barvami až na tři dvoustránkové ilustrace, které jsem nechala záměrně jen v jedné barvě. Využívala jsem převážně olejové barvy, které jsem míchala s fermeží a tiskařskou barvou. Základem pro všechny barvy mi byla krycí běloba. Všechny ilustrace jsem tiskla ručně pomocí ručního lisu a kostice.

Nakonec jsem už jen jednotlivé tisky popsala a označila počtem tisků, číslem pořadí, jak jsou ilustrace za sebou a svým podpisem.

6. TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Linorytu je technika tisku z výšky, které využívají principu tisku neodřezaných nebo neodrytých ploch. Tiskařská, převážně olejová barva se válečkem nanáší na vystouplé plochy a z nich se v satinýrce (válcový přitlačný stroj) nebo v mém případě ručně pomocí ručního lisu a kostice silným přitlakem přenáší na navlhčený grafický či jiný papír.

Linoryt a linořez jsou náhražkou dřevorytu a dřevořezu. Výhodou je snadné a rychlé rytí či prořezávání ploch. Původně bylo k výrobě matric používáno linoleum, dnes však nahrazené měkčným PVC. První užití této techniky je neznámé, stále je velmi často používána, například v reklamě a propagaci nebo jako v mém případě pro ilustrační materiál.

K opracování matrice potřebujeme nožíky, dlátka či rydla různých tvarů a profilů. V mém případě profilu V a U o velikosti 1 až 4. Postupným odrýváním dochází k vytváření obrazu na matrici. Tedy se odrývá to co má zůstat „bílé“.

K tisku jsem využívala olejové barvy, které jsou takzvané krátké, takže jsem je spojovala s fermeží a po té pomocí tiskařského válečku přenášela na matrici. Na tu jsem přikládala papír a pomocí ručního lisu tiskla.

Papír jsem použila hladký. Gramáž 200g /m².

Ilustrace se dají rozdělit do 5 skupin podle škály barevnosti. První linoryt je přebal knihy. Zde jsem využila spojení barev červené vodící linky, žluté a šedé plochy. Dále ilustrace podle dané atmosféry. Pro ty co jsou v noci nebo ve stínu jsem využila tmavě zelenomodrou vodící linku a růžovou a zelenou plochu. Ilustrace, které se odehrávají na ve dne mají také tmavě zelenomodrou vodící linku, ale v ploše jsem použila světle růžovou a zlatě až železitě okrovou barvu. Čtvrtý způsob barevnosti je zelenošedá plocha s růžovofialovou linkou a to proto, abych vystihl jakousi morbidnost ilustrace. Poslední barevnosti jsem využila u dvoustránkových ilustrací. A to pouze v obrysové lince jsem zvolila šedou barvu.

7. POPIS DÍLA

Na obálce je motiv muže, který táhne kufr a kráčí krajinou. Neboli přímo po naší planetě zemi. Nechala jsem se inspirovat knižní obálkou, kterou vydalo s knihou nakladatelství Panteon v Mladé Boleslavi. Symbolizuje stoletého staříka, který v příběhu prožívá celý svůj život od narození do svým 101. narozenin. A toho, že za svůj život procestoval snad celý svět. Barvy jsem zvolila červenou a žlutou s podkladovou šedou barvou. Tento tisk je jediný v této barevnost a to hlavně proto, abych obálku knihy oddělila od ostatních ilustrací. Formát této matrice je cca A3. První ilustrace ukazuje stoletého staříka jak na své sté narozeniny prchá z domova důchodců oknem a vydává se do světa. Barevnost je zde zvolená růžová plocha s vodící tmavě zelenou linkou a podkladovou barvou zelenou. Formát je na výšku o velikosti A4. Druhá ilustrace zobrazující staříka na cestě do Biryngy, jak za sebou táhne ukradený kufr. Tato scéna je stylizovaná na šířku. Barevnost evokuje den. Podkladová barva růžová a plocha je železitě okrová s tmavě zelenou linkou. Na třetím linorytu je utržená hlava. Podle příběhu se zde vracíme do doby kdy byl Allan Karlsson ještě malý chlapec a přišel na to, že rád vyhazuje věci do vzduchu. Nešťastnou náhodou si Allanovo místečko pro experiment s výbuchem vybral také jeden místní podnikatel jako zastávku, aby si mohl při své cestě ulevit. Zde jsem zvolila celkem výraznou barevnost. Modro zelenou plochu s tmavě růžovofialovou linkou a podkladovou šedou barvou. Formát opět zvolen na šířku, aby se vyvážila kompozice na diagonálu. Čtvrtá ilustrace je zátiší. Kufr s penězi. Barevnost se opakuje stejně jako u druhé ilustrace. Další linoryt cesta na drezíně. Zde jsem druhou barvu neodryla a využila jsem celou plochu druhé matrice pro vytvoření stínu po celé ploše. Podtisk jsem stejně realizovala kvůli spojení barev. Obraz s benzínkou. Zde jsem odryla jen zářící měsíc a pár světel na mechanice, které se od měsíce odráží. Tato ilustrace se odehrává v noci. První dvoustránková ilustrace je krajina. Konkrétně most přes řeku. U

dvoustránkových ilustrací jsem se držela jen linky. Finální tisk jsem realizovala šedomodrou barvou. Dále jsou všechny spojené tím, že představují krajinu. U osmého linorytu jsem zvolila text „EXPLOSIE“. Inspirací mi byli pop artový texty. Zde jsem znovu zvolila výraznou barevnost jako u utržené hlavy. Desátá ilustrace se odehrává v noci. Cesta lodí z Ameriky do Číny. Opět se tu opakuje tvar měsíce jako tomu bylo u obrazu s benzínkou. Desátá ilustrace je další dvoustránková krajina. Ukazující Allana Karlssona jak se z Číny snaží dostat domu do Švédska na velbloudovi. Bohužel mu ,ale v cestě stojí nejvyšší hora světa. Následující ilustrace zobrazuje Allana při nastupování do ponorky, která ho dopraví do Ruska. Scéna opět odehrává v nočních hodinách. Zde jsem vyřezala u druhé barvy pouze světla oken vzdáleném městě. Další ilustrace vyobrazující setkání se Stalinem, který se bohužel od Allana nedozvěděl vzorec pro atomovou bombu, kvůli který ho srdečně uvítal a za to ho poslal do vězení. Kde se setkává s bratrem Alberta Einsteina. Tím, se dostáváme k další ilustraci. Zde jsem zachytila útěk z vězení. Linoryt s autem v příkopu. Zas zvolené výrazné barvy. Předposlední ilustrace a poslední dvoustránková kompozice. Zde se příběh blíží ke konci. Allan Karlsson se svými novými přáteli a ukradenými penězi letí na Bali. A poslední ilustrace pláž na Bali. Zde jsem se nechala inspirovat fotografiemi, které vídám na sociální stránce, zachycující nohy lidí před pláží, které jsou někde u moře na dovolené. V levém rohu je detail sklenice rumu s colou. Nápoj, která měl Allan nejraději. Barevnost je zde okrová se zelenomodrou linkou a růžová pod tisková barva. Kompozice na šířku. Všechny ilustrace jsem tvořila podle příběhu z knihy a podle svých představ při čtení. Na tisky jsem nakonec vyrobila obálku, do které se dají tisky uzavřít.

8. PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Nemyslím, že by má práce mohla být nějakým větším přínosem české ilustrace. Ale troufám si říct, že mi v české ilustraci chybí nějaké osobitější díla. Na českém trhu vídám většinou jen ilustrované dětské knihy, různé kuchařky a vědecké knihy, ale do klasické beletrie ilustrace skoro nezasahují. Řekla bych, že se v dnešní době už tolik nevydávají ilustrované knihy a to je podle mě škoda. Knize by to určitě dodalo na hodnotě. Například „*Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel*“ od Jonase Jonassona – světový bestseller je opravdu kvalitní kniha a je škoda, že není obohacená o ilustraci. Myslím, že by bylo skvělé, kdyby se toto řemeslo více navrátilo do dnešní literatury.

Dále dnes má převahu grafický design a ilustrace jako dílo umělecké se skoro nevidí. Já jsi zvolila techniku linorytu, která je podle mě mnohem hodnotnější než klasická kresba upravení v editoru. Je více osobitější a získává vyšší artovou kvalitu. Navíc tvoří skoro historický dojem a kvalitnější atmosféru knihy.

Sama, jako čtenář bych uvítala ilustrovanou literaturu. A doufám, že do budoucna, i když vím, že je tu nízká pravděpodobnost, se na našem českém trhu ilustrované knihy objeví více.

9. SILNÉ STRÁNKY

Silnou stránku je podle mne hlavně výběr techniky, která se k románu, skvěle hodí a přináší pro příběh skvělou atmosféru. Atmosféra pro mě byla vždy nejdůležitějším a rozhodujícím prvkem. Jelikož, dílo se časově prolíná od začátku 20. století až do dnes. Technika linorytu přináší historický nádech.

Další silnou stránkou je barevnost. Ta ilustracím dodala o významovosti. Je díky ní z ilustrací jasné zda jde o den či noc. Jestli je jasno nebo se scéna odehrává ve stínu. Drastičtější ilustrace mají vyšší kontrast. A díky podkladové barvě, ke které jsem se rozhodla na poslední chvíli, se všechny ilustrace propojily.

10. SLABÉ STRÁNKY

Slabou stránkou mé bakalářské práce je asi hlavně rozsah. V prvotním plánu jsem chtěla vytvořit více ilustrací. A také jsem do toho mohla dát více. S některýma ilustracemi nejsem až tak moc spokojená a uvědomuji si, že jsem je mohla zpracovat lépe. Dále nejsem spokojená s tím, že můj soubor neobsahuje i třeba iniciály, jak jsem to měla v plánu. V tak krátké časové tísní vytvářet linoryty je pro mě jako pro dívku s malou svalovou hmotou celkem těžký proces a myslím, že budu vždy litovat, že jsem nebyla schopný tomu dát víc.

11. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

a) Knižní literatura

JONASSON, Jonas. Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel. Mladá Boleslav: Pantheon 2012. 398s. ISBN 978-80-87697-00-9

KREJČA, Aleš. Grafika - výtvarné techniky. Praha: Aventinum 2010. 206s. ISBN 978-80-7442-003-0

WOHLMUTH, Radek. Linoryt - Pavel Piekár. Praha: Arbor Vitae 2000. 61s. ISBN 80-86300-12-9

REYNEK, Bohuslav. Rybí šupiny. Havlíčkův Brod: Literární čajovna Suzanne Renaud 2003. 58s. ISBN 80-86653-01-3

GARNETT, David. Člověk v zoologické zahradě. Praha: Čin 1925. 102s. ISBN neuvedeno

ŠPAŇHEL, Jakub. Grafika - obrazový soupis. Chrudim: Galerie Art 2014. 47s. ISBN 978-80-260-5685-0

BOTKA, Pavel. Cirque Citroën. Plzeň. 2012. ISBN 978-80-260-3028-7

12. RESUMÉ

My goal was to create illustrative material for the book "A hundred-year-old man who climbed out the window and disappeared," Jonas Jonasson. The story, which seeks to bring together the themes that I'm reading a book. It was the overall atmosphere and feel of the illustrations. Linocut technique, which I chose, it brings a historic feel and well accompanies the story. I tried to make the illustrations to be recognizable, whether it is day or night. I tried to express drastic, but very funny story. I was also trying to balance lines and surfaces. On the front, I did not hesitate to work with the format. Illustrations are full page and double page. I created a 17 illustrations. Approximately format 21x29,5, 29.5x 42 and 21x59. Illustrations printing create three colors. First print gray, green and pink surfaces. The second printing pale yellow, green, yellow ocher and red-violet. A third printing, contour line, gray, dark green and dark violet.

13. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

Zkouška barennosti

Příloha 2

Zkouška barevnosti

Příloha 3

Návrhy

Příloha 4

Návrhy

Příloha 5

Návrh obálky

Příloha 6

Linoryty

Příloha 7

Linoryty

Příloha 8

Hotová obálka knihy

Příloha 9

Hotová ilustrace

Příloha 10

Hotová ilustrace

Příloha 11

Hotová ilustrace

Příloha 12

Hotová ilustrace

Příloha 13

Hotová ilustrace

Příloha 14

Hotová ilustrace

Příloha 15

Hotová ilustrace

Příloha 16

Hotová ilustrace

Příloha 17

Hotová ilustrace

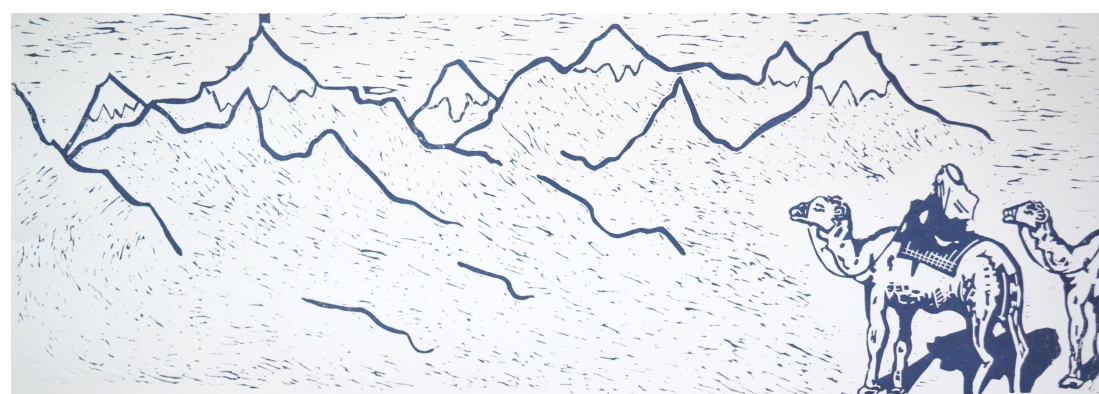
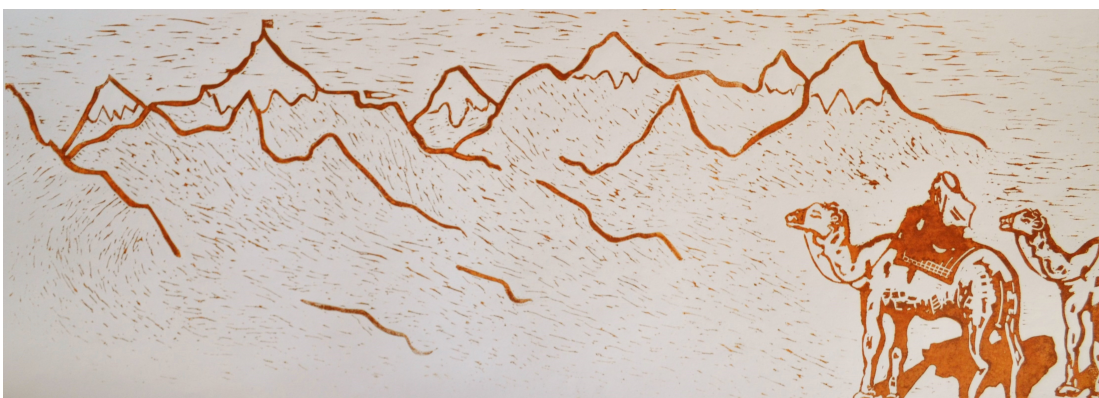
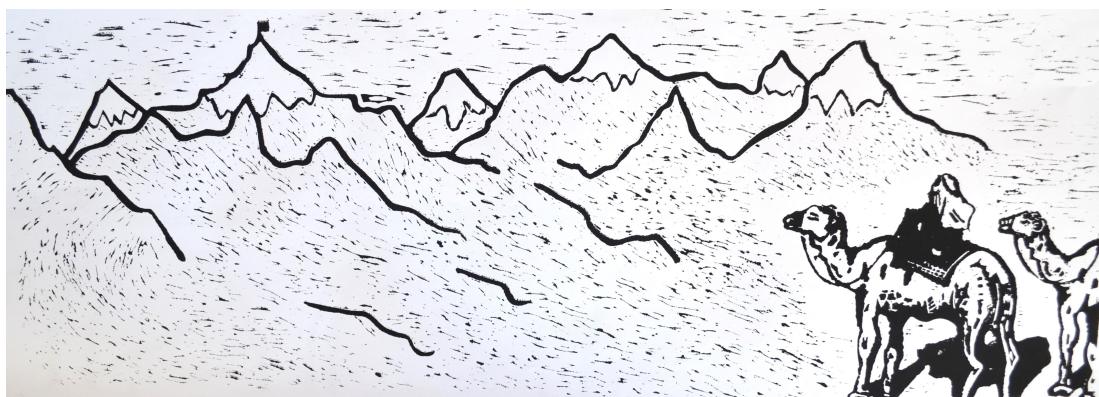
Příloha 18

CD s nahranou teoretickou a uměleckou prací

Příloha č. 1
Zkouška barevnosti

Příloha č. 2
Zkouška barevnosti

Příloha č. 3
Návrhy

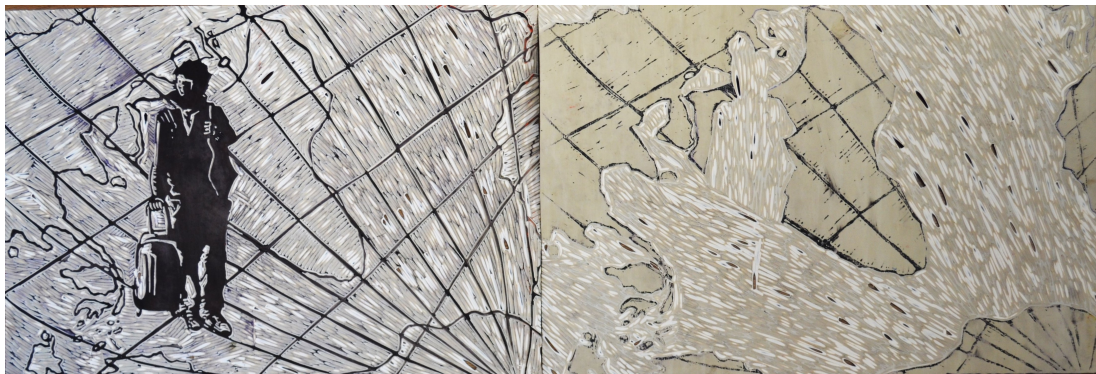
Příloha č. 4
Návrhy

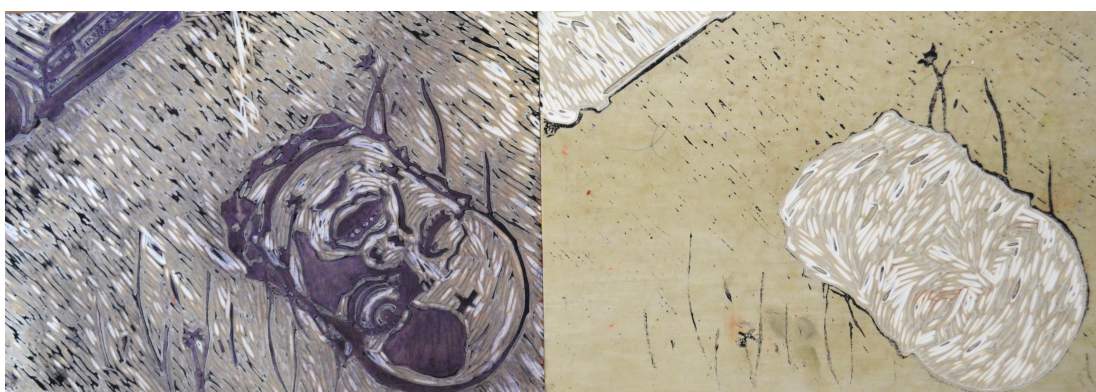
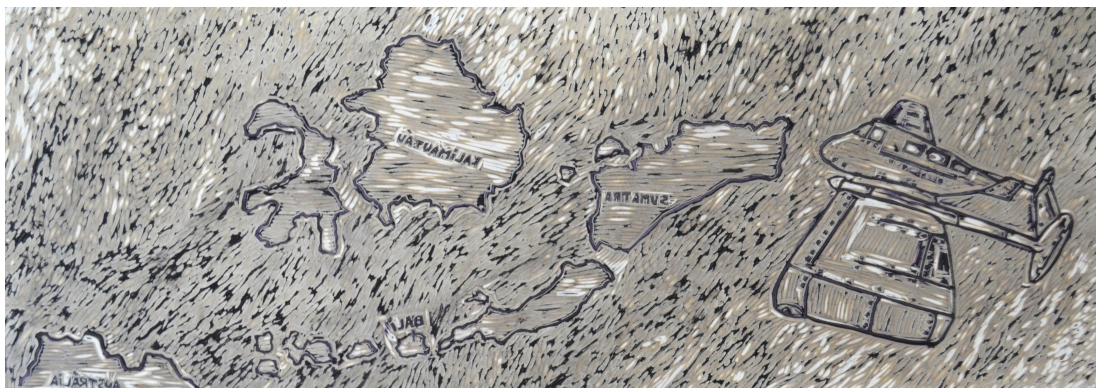
Příloha č. 5
Návrh na obálku knihy

Příloha č. 6
Linoryty

Příloha č. 7
Linoryty

Příloha č. 8
Hotová obálka knihy

Příloha č. 9
Hotová ilustrace

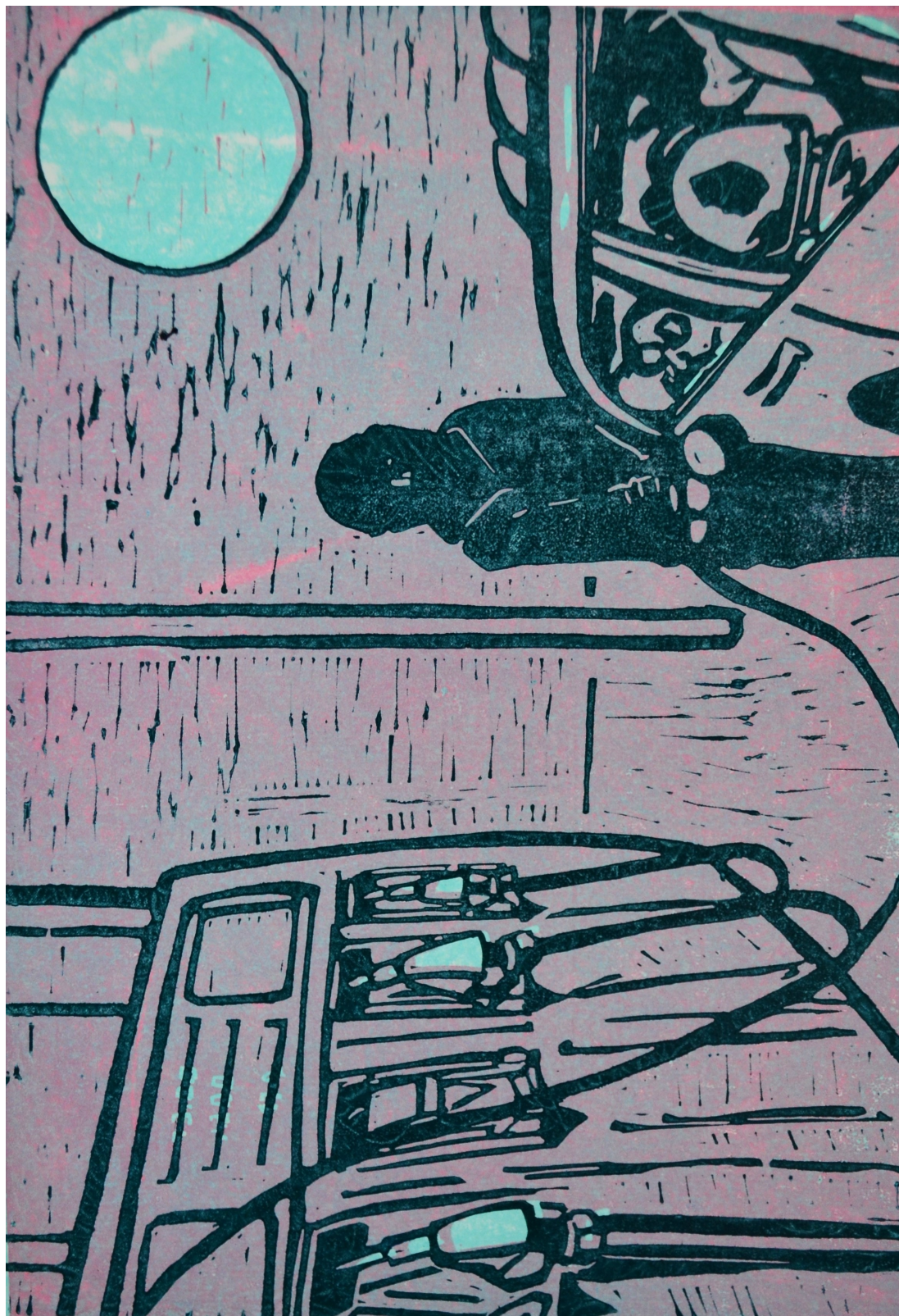
Příloha č. 10
Hotová ilustrace

Příloha č. 11
Hotová ilustrace

Příloha č. 12
Hotová ilustrace

Příloha č. 13
Hotová ilustrace

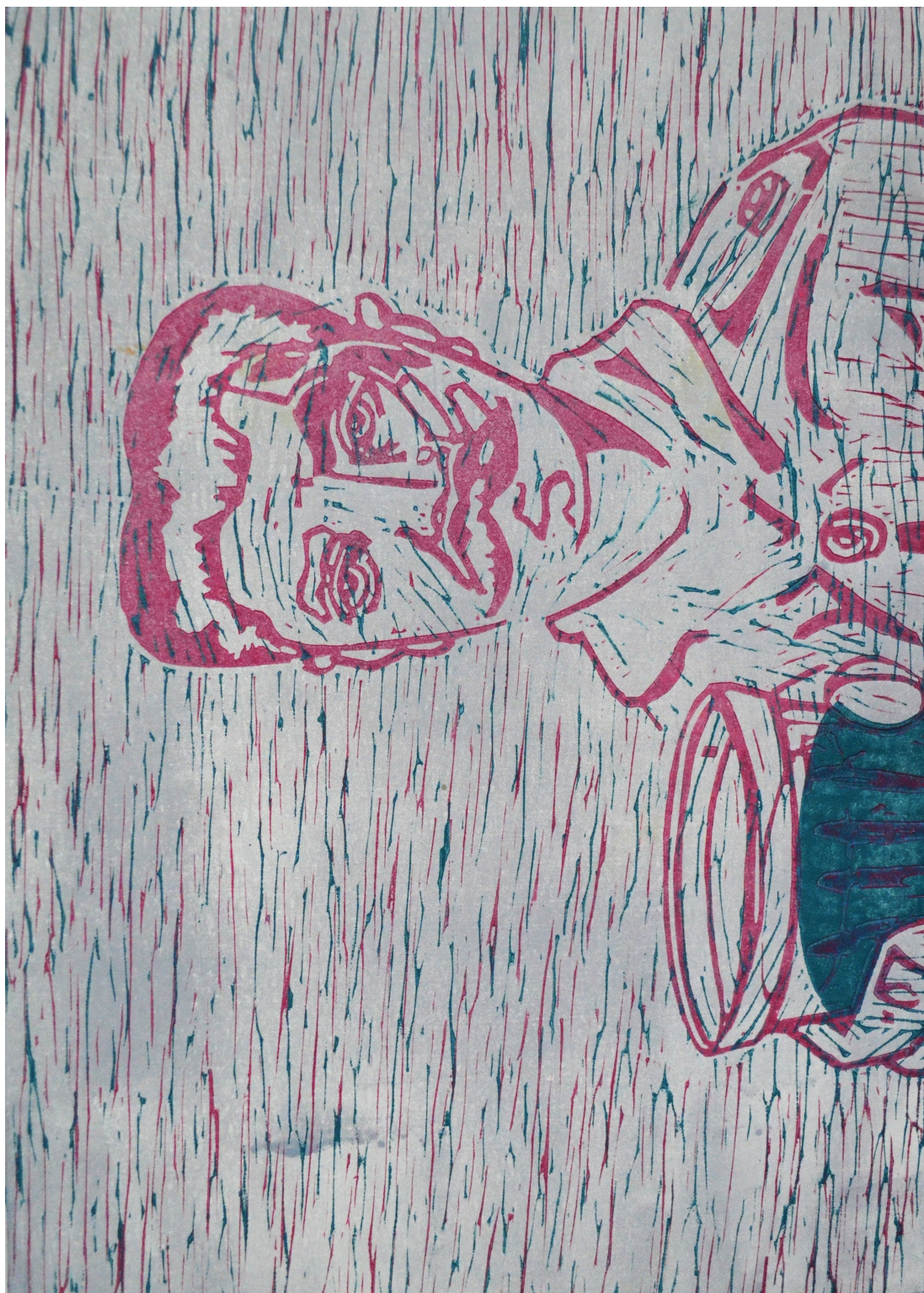
Příloha č. 14
Hotová ilustrace

Příloha č. 15
Hotová ilustrace

Příloha č. 16
Hotová ilustrace

Příloha č. 17
Hotová ilustrace

Příloha č. 18
Hotová ilustrace

